

Inserati se sprejemajo in velja  
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,  
12 " " " " 2 "  
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskani se  
cena primerno zmanjša.

#### Rokopisi

ne vračajo, ne frankovana  
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravišstvo  
(administracija) in ekspedicijska na  
Starem trgu h. št. 16.

# SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:  
Za celo leto . . . 10 gl. -- kr.  
za pol leta . . . 5 " -- "  
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:  
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.  
za pol leta . . . 4 " 20 "  
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan  
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je v Rožnih ulicah  
št. 25

Izhaja po trikrat na teden in  
sicer v torek, četrtek in soboto

## O sedanjem šolstvu.

Iz vprašanja, katero je minister uka in bogočastja stavil českim ordinarijatom o zadevah reda sv. Frančiška, sledi, da so v nevarnosti tudi nekteri redovi ženski, piše neki duhovnik v „Čechu“.

Če sem dobro razumel, misli minister podpore iz verskega zaklada vzeti tudi hčeram sv. Uršule in drugim nunam, ki se bavijo s podučevanjem mladine.

Odvzetje dotične podpore priti ima baje na korist svetnim učiteljicam. Takim novicam, zadevajočim nas naravnost v srce, ne smemo se čuditi. Liberalni ministri morajo žalibog plesati tako, kakor jim liberalnost poslanecv gode.

Pri nas, žalibog ne slišimo v prvo, kako tudi v dunajskejši zbornici neka stranka hujska na ministra bogočastja in poduka, da bi on provzročil popolno sekularizacijo šol in duhovnih redov.

Mogoče, da hoče imeti minister v rokah dokaze, da prepriča ono prijazno mu množico interpelujučih poslancev.

Ali bi ne bilo bolje predložiti zbornicam pravičnih izkazov o posledicah novega sistema, po katerem so narodne šole oproščene konfesionalnega (verskega) značaja, duhovskega in cerkvenega nadzorstva?

Bi-li ne bilo pripravneje, po pravici označiti leto za letom hujše nasledke vedenja mladine, ki zaradi omejenja v poduku krščanskem istinito daje krasne in vesele nade za bodoči čas?

Skrajni čas je v resnici, da bi obrnil svojo

pozornost na dotično stranko javnega podučevanja vsakdo, ki se brini ali peča za razvoj in zdravje naše države.

Vrhovna nesreča bi bila, ko bi imel protikrščanski liberalizem pripravljati pot onej filozofiji, iz katere so izšli proglasitelji blaženosti narodov „brez Boga, brez duhovnov in kraljev.“ —

Ostudno, strašljivo geslo, poleg katerega bi imel poslednji kralj zadušen biti na vislicah z vrvo žile zadnjega duhovnika, ni jenjalo biti geslo radikalnih internacijonalcev, ki hoté oblaževati svet z vlado brez Boga, brez duhovnov in seveda tudi brez kralja.

Ali obrnimo se raje od takih neznosnih spominov in razmatranj, ki mi nehoté tekó v pero, če mislim na šolo vstrojeno po načrtih Ditesovih — na šolo brez duhovstva in brez verstva.

Prepričan sem, da minister poduka sam vé, da se naše narodne šole, napolnjene z brezbožnim liberalizmom, morajo spremeniti v brezbožne šole.

Naj mi bo toraj dovoljno, opozoriti čitatele na nekatere stvari, ki se naslanjajo na vsakdanjo skušnjo.

Jaz sem duhovnik in več let že delujem v nekem mestu, ki je oblagodarjeno zadnji čas tudi „s svetnimi učiteljicami“. Ne daleč v drugem kraju pa so oddane dekliške šole „nunskim sestram“. A kje se bolje izomikajo gojenke, tam kjer imamo nunske šole, ali tamo kjer so svetne učiteljice?

Kar se tiče omike in pedagoškega naobrazjenja: meriti moramo nune in svetne učiteljice po eni in isti meri. Vse so se mo-

rale podvreči skušnji, pri katerej je sodelovala komisija, nastavljena od države; vse so prejele spričevala o zmožnosti podučevanja.

Ali pridimo na realno življenje!

Če so svetne učiteljice povsodi takove, s kakoršnimi smo ublaženi mi, potem starišev nikar ne zavidajmo zaradi takega napredka. Pod nadzorstvom liberalnih koketk izobrazujejo se bodoče koketke, kajti ne vsadi se jim v srce to, kar bi moralo biti ženskej sveto in drago. Uboge učenke ne vidijo na takih gospodičinah — učiteljicah družega, nego svetno mišljenje, navdano z liberalnimi nazori o veri, pobožnosti, skromnosti in gospodarjenjem. V šoli dotičnih sedanjih gospodičin vzgojujejo se deklice, dejal bi popolno „pobalinsko“. Sedanje učiteljice malokdaj vidiš v cerkvi, in če je to sem in tje „muss“, je navzočnost njihova bolj graje ko hvale vredna. Gospodičine — učiteljice obnašajo se tako, da se razsvitljenim g. kolegom ne zamerijo.

Še bolj napredajaška učiteljica si drzne celo v šoli pomenkovati se o neobisku cerkve.

Kar se tiče gorečnosti v šolskem poduku, moram lahkim srcem omeniti, da zidar in tesar ne poslušata tako željno ure, ko bije, ko naše učiteljice.

Tako tedaj je pri nas! Vem in pa rad priznam, da je v drugih krajih to drugače, da drugod tudi učiteljice bolj pazijo na mladino, ter ji svetijo z dobrim izgledom na potu omike.

Sedaj bi bilo pravično opisati tudi učiteljsko delavnost nun in bližnjega mesta. Ali da mi kedò, ker sem duhovnik, ne poreče, češ, da sodim enostransko, prepustim popisovanje

## Slovenci na Beneškem.

Popotnik gredeč iz Padove ali Benetk v gorenjo stran zagleda daleč proti severju sivomeglno obzorje, katero mu zakriva, kar je na prejši sveta. Ko ga je pa hlapon v malo minutah za miljo bliže oni megli potegnil, spozna zavzet, da ni puhla megla na potiradovednim očem, marveč dolgo od mogočnega Stvarnika nastavljeno gorovje. Pred seboj ima karunske in juljske planine. Predeli in strmeče soteske, po katerih peljejo bele ceste nad kamnitimi strugami šumečih vodá, delé gorovje, po katerem so bili naseljeni že od nekdanj ljudje različne govorice in nravi. Vže 15. leta pred Kristusom sta podjarmila Druz in Tiberij več planinskih ljudstev posebno keltskega plemena. Še danes prebivajo po južnih planinah meječih na lombardsko nižavo ljudje romanske, germanške in slovanske narodnosti.

Stanovali so nekdanj Slovenci po teh gorah proti zapadu; segali so globoko v današnjo Furlanijo, kar nam jasno pričajo imena krajev in vasi. Segali so daleč čez Pontebo in bili so v zvezi z gorotanskimi Slovenci. Pa danes se je njih število jako skrcilo in svet,

katerega zavzemajo, je skoraj povsod le gorat in slabši od nižave.

Slovenci na Beneškem prebivajo od severa s spodne strani rezijanske doline tje do tistega kraja, kjer mejna rečica Idrija stopi na furlansko ravnino, in od goriške meje do vznožja juljskih planin. V nižavi ob gorovju je le malo vasi slovenskih. Njih dežela je tedaj dolga pa ozka tako, da stanujejo skoraj vsi le ob meji goriški.

Število vseh beneških Slovencev znaša okoli 30.000. Veliko jih ni in še ti so po naravni meji ločeni drug od drugih. Rezijani prebivajo v svoji z gorami obdani Rezijanski dolini. Od kod prihaja to ime Rezija? O tem se je že veliko ugibalo. Eni so izpeljevali to ime od starih prebivalcev Recije. Po tem takem bi bili sedanji Rezijani ostanki starih Retov ali Recijanov. Drugi pa so razlagali to ime od imena Rusija. Zadnja izpeljava se nekoliko potrdi, ker v mnogih besedah spreminjajo po Tolminkem u in večkrat tudi o, v, e. To pa problematično vprašanje naj rešujejo le tisti, ki so se temu delu posvetili. Dolina rezijanska je blizu 20 italj. milj ali 5 ur hoda dolga in 8 italj. milj ali 2 uri pa široka. Rezijani se

ločijo od drugih Slovencev po kakovosti dežele, kakor tudi po posebnosti narečja.

Drugi Slovenci na Beneškem spadajo pa večidel pod župnijo in pravico šempetersko in žive tudi v farah Praprotno, Foida (Faedis) in Nimis.

Ker je laški živelj prepodil slovenskega v teku več stoletij iz lepih ravnin na gorato mejo goriško, zato mislim bi bilo na pravem mestu naštet, kako daleč proti laškemu se še slovenski govori. Naj imenujem tukoj le skrajne slovenske vasi po vrsti od Pontebe do Kormina. Naj bližja Pontebi in naj severnejša slovenska vas je Možnica (Moggio). V Reziji je Sv. Jurij (S. Giorgio), nad Trčentom je San Mardengio, potem dalje proti jugu Lusevero, Za vrhom (Villa Nuova), Visont, Skuršno (Monte aperto), Černeč, Melina (Forome), Porčinj, Pod vratmi, Sv. Helena, Pod cerkvijo, Mažarole (Mezorolis) in blizu Čedoda je Most, kjer je vas na obeh krajih vode Nediže, severni del vasi je še slovenski, Ajžla (Osila), ki je pa še v ravnem, Stara gora, kjer je znana romarska cerkva, Praprotno, ki je ura hoda od Kormina.

Slovenci na Beneškem se silno trudijo, da

te delavno sti drugemu nepristranskemu peresu. Naj kedò drug — vsaj delavnost nun je daleč na okolo znana — napiše pridnost in pravno omiko šolskih sester. Le nekaj omenim, kar tako rekoč že samo v oči bije, da duh požrtvovalne ljubezni, delajoč za Kristusa, prijatelja nedolžnih otročičev, je vsakako mogoče netilo za vsestransko gorečnost v bogoljubnem poklicu. Nune, ki se celim srcem darujejo šoli, morajo provzročiti ogromen uspeh pri podučevanju, nikakor pa svetne učiteljice, ki so „z eno nogo v šoli, z drugo pa na plesiščih“, po drevoredih in drugih zabavah. Valjda bi toraj tudi marsikak liberalni oče svoje hčere raje dal v šolo k nunam, nego k gospodičinam.

Izreki svoje misli, ki so zidane na vsak danji skušnji, molčim še o nekaterih drugih, bolj ali manj materialnih, kamor bi itak trebalo obračati pozornost. — Naše nove šole so drage, — jako drage; bremena, ki so jim vzrasla so nepregledna. Ali bi ne bilo primerno, da se dajo šole pod nadzorstvo duhovskih redov, ki nikdar niso države slekli za krasne svoje čine, katere so ji že storili. Reč je vredna razumnega premisleka pri mnogih.

## Politični pregled.

### Avstrijske dežele.

V Ljubljani 2. decembra.

**V Delegacijskem** odseku za pretresovanje proračuna je grof Andrassy 30. novembra opravičeval svojo vzhodno politiko. Avstrija je dolgo silila Turčijo k potrebnim premembam in ni mislila na osvojitve novih dežel. Okoliščine in lastne koristi pa so jo k temu prisilile; če bi Avstrija ne bila marširala v Bosno, bi bili mi zgubili Dalmacijo in pa vso veljavo na vzhodu. Stroški so res večji kakor se je iz prva mislilo, pa ne znašajo še polovico tega, kar bi bilo stalo splošno oboževanje vojne, katero so nekateri zahtevali. Po govoru ministrovem se prične daljši razgovor. Poslanci hočejo od ministra zvedeti: Koliko časa bode zasedenje-trpelo; hoče li vlada deželi osvojiti in kako ji potem vrediti; zakaj se Avstrija s Turčijo ni pogodila itd. Minister prosi, da bi na ta vprašanja ne odgovoril precej, kar mu bodo gospodje tem rajši pritrdili, ker vé, da se bodo njegove besede takoj telegrafično raznesle po vsem svetu. Seja se potem

sklene. Še te dni bodo delegacije za nekoliko časa prenehale in 10. t. m. se ima sniditi državni zbor, da se reši predlog o berlinski pogodbi, ali da jo prav za prav vzame na znanje. Kajti grof Andrassy se je v delegaciji zavaroval proti temu, da bi imel državni zbor sklepati o veljavi berlinske pogodbe. Vse je radovedno, kako se bo rešila borba, katero so delegacije pričele proti našemu vnanjemu ministru. Nekateri listi sodijo, da bo moral ali Andrassy vsled tega odstopiti, ali pa da bodo morali razpustiti državni zbor, ker je Giskra državnemu denarnemu ministru boje rekel, da delegacije tudi stroškov za l. 1879 grofu Andras-syu ne mislijo dovoliti.

**Ogerski** zbornici se je naznanilo, da so cesar adresno na znanje vzeli. Govorilo se je, da bode Tisza sestavil novo ministerstvo, v katero bi stopila grofa Szapary in Zichy. Pa vsled glasovanja o adresi je to zopet jako dvomljivo postalo, ker znaša vladina večina samo 22 glasov, ali če odštejemo 6 ministrov in 4 ministerske tajnike, prav za prav le 12 glasov, kar pa ne zadostuje za vladanje. Nekateri listi povdarjajo, da je Szlavi odstopil, ko je večina njegova znašala samo 15 glasov. Tisza se pač tolaži, da je bila večina samo pri adresi tako majhna, da je pa sicer veliko večja, ker ima tudi Hrvate na svoji strani, ki so proti adresi glasovali. Pa Hrvatje menda sprevidijo, kam pes taco moli, in ne bodo podpirali ministerstva, ki za Hrvate ni imelo nič drugega kakor ošabno preziranje in zaviranje pravih hrvatskih karisti.

**Bosenska** deputacija je 28. novembra spremljevana od majorja Milinkoviča čez Travnik in Banjaluko odšla na Dunaj. — General Filipovič pa danes odpotuje iz Sarajeva v Mostar, ter se po morju čez Trst vrne na Dunaj in v Prag, kjer zopet prevzame višje poveljništvo. Če se na pomlad vnovič prične vojska, se bode tudi Filipovič neki zopet podal v Bosno.

### Vnanje države.

**Angleži** iz Afganistana več ne morejo poročati tako srečnih dogodkov, kakor o pričetku vojske. Major Pearson bil je 29. nov. na višinah nad Kibersko sotesko od Afridov napaden; dva vojaka sta bila ubita, eden ranjen, majorju pa konj ustreljen. Soteska je od istega dne zaprta in so se morali vozovi zaradi tega

vrniti. Kompanija 9. polka in 45. polk sta tje odmarširala; slišalo se je streljanje, izid pa še ni znan. Tudi pri Ali-Musjidu bilo je 29. nov. slišati močno streljanje. Od Afridskih narodov je le eden (?) Angležem sovražen. — Beust je kraljici izročil svoje odzivno pismo.

**Ruski** car je iz Livadije odšel v Mosko, kjer se bode dva dni mudil. Ruski listi poročajo, da so vsa poročila o govoru generala Kauffmanna pred afganistanskem emirom pri izročitvi častne sablje zgolj izmišljena.

**Socijaliste** začeli so povsod preganjati; na Italijanskem so razrešili več njihovih društev in zaprli nekaj socijalističnih žen, na Španjskem so pa vse tuje socijaliste izgnali iz dežele, češ, da je njihova navzočnost nevarna za javni red na Španjskem.

**Italijanski** kralj je te dni poklical ministra Zanardellia, da bi zvedel, kakšen duh da navdaja zbornico. Levičarske stranke se skušajo združiti, da bi skupno prijele ministerstvo, kako pa da se bode vedlo središče in desnica, se še ne ve. Več društev v Florencu se posvetuje o tem, da bi poslalo deputacije v Rim, ki naj bi kralju čestitala zaradi srečne rešitve in izrekle svojo gnjusobo nad zavratnim napadom.

**V Rim** je po naznanilu „Cor. Bur.“ došlo več vnanjih škofov, ki so bili boje tje poklicani, da se posvetujejo o cerkvenih zadevah.

## Izvirni dopisi.

**Iz Celja**, 28. novembra. (Izvrstna nemščina. Občni zbor čitalnice in častni udje.) Tu Vam pošljem nemško pismo srenjskega pisarja iz N N, v katerem prosi gospoda zdravnika dr. T., najnekega dečka iz J. ordinira to je v duhovnika posveti. Klasično Pismo se od besede do besede tako-le glasi:

Herrn Dr. T. ...., Arzt

in .....

Euer Wohlgeboren werden ersucht, den Knaben N N von N auf Rechnung des Bezirkes zu ordinieren.

Gemeindeamt N N

den . . 1878.

L. S.

N. N.

Sekretär

Po slovenski se to pismo glasi:

Gospodu dr. T. . . zdravniku

v .....

Vaša blagorodnost se prosi, da fanta J. J. v J. na okrajne stroške v duhovnika posvečite.

Županijsvo N N . . 1878

L. S.

J. J.

tajnik

Do zdaj so le škofje smeli odrasle mladenčce in sicer zastopj v duhovnike posvečevati; po želji tega pisarja pa bodo ta posel v prihodnje zdravniki in sicer na okrajne stroške opravljali.

Dne 17. novembra je obhajala celjska čitalnica občni zbor. Na dnevnem redu je bilo med drugim: imenovanje častnih udov. G. prof. Žolgar je omenjal v kratkih besedah zasluge g. dr. Bleiweisa za slov. narod: toda ker je g. jubilar že leta 1862 izvoljen bil v častnega uda celjske čitalnice, ni treba, ga zdaj še enkrat imenovati; temveč gospodje čitalnični udje, ki gredó k svečanostim v Ljubljano, naj ga v imenu celjske čitalnice kakor njenega častn. uda pozdravijo. Kakor veste, se je to tudi zgodilo. Izvolili so se pa pa v tem občen. zboru trije drugi za naš narod zaslužni možje v častne ude, in sicer starosta štajerskih Slovencev g. dr. Štefan Kočevar, c. kr. svetovalec

pridelajo potreben živež, ker le po malo krajih rabijo kolovoze in vozno živino; večidel je svet gorat in strman, zato pa morajo vse za ljudi in živino prinašati in odnašati. Gorovje, po katerem stanujejo, ni sicer tako mrzlo, kakor so druge juljske planine, pa vendar smemo reči, da oni so posedli slab, morda eden naj slabših delov cele Slovenije. Nektere občine so v velikih strmočinah. Pridelujejo sicer pšenice, rži in ječmena, ajde in turšice, vina in kostanja, a krompirja repe in korenja pa skoraj povsod največ. Ali domači pridelki ne morejo vseh prirediti, zato zahajajo obilno možiki v „svet“ kupčevati; naj rajše pa hodijo na Česko, Ogersko, Poljsko, Nemško in celo na Rusko, kjer prenašajo narodno drobnino (Galanterieartikel), podobne ali obleko od semnja do semnja, od hiše do hiše. Tudi Rezijani, katerih peščeni svet ne more vseh prerediti, hodijo radi po Slovenskem, kjer strojijo kotle, popravljajo dežnike, vežejo lonce in drugo ropotijo.

Dragemu čitatelju, ki sliši pripovedovati od ubogih naših bratov na Beneškem, se sili morebiti vprašanje, kedaj in kako so prišli v te gorate in trdapolne kraje. To nam razjasnujejo naj bolje beneški Slovenci sami, ker

oni vejo vsi po eni poti povedati: „da so se le silam in vojskam v te kraje odtegnili.“ Stari možje v šempeterskem okraju znajo povedati tako-le: Ko je bil kralj Atila mesto Oglej razdjal, je bila po Laškem (Furlaniji) hunska sila tako vsepopustošila, da ni bilo slišati sedem let nobenega potelina pet). V tej stiski, pravijo dalje, so utekli njih očetje v te kraje iz lepih ravnin, da so si le življenje rešili. Takoj so si začeli izdelovati zemljo, da so se prerediti. Čeravno se zgodovinarji ne zmenijo veliko za narodna ustna sporočila, vendar bi v tem slučaju se to ne smelo popolaoma prezirati. To sporočilo potrdi gotovo maenje onih, ki pravijo, da so Slovenci vsaj deloma bili vže pred letom 593 na sedanjem Slovenskem.

Tudi Rezijani vežejo svojo naselitev z hunskimi vojskami. Slavni Miklosič je priobčil v svoji knjigi: „Kopitars Handschriften“ staro narodno sporočilo o začetku Rezijanov, katero pravi, da je nek velikaš od kralja Atila vtekel in se naselil v skrivni zaprti dolini rezijanski in sedanji Rezijani so vsi njegovi potomci. Tedaj obojno poročilo se vjema in eno drugo podpira.

(Konec sledi.)